

УДК 327.82(436)"20"

«М'ЯКА СИЛА» У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ АВСТРІЙСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Ігор Зінько

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000, тел. (032)231-41-51,
e-mail: igor_zinko@ukr.net*

Розглянуто особливості використання основних складових «м'якої сили» у зовнішній політиці Австрійської Республіки в сучасних умовах, які сприяють зміцненню авторитету країни та посилюють брендовий характер окремих складових її суспільного розвитку. Проаналізовано переваги військово-політичного нейтралітету, політики гнучкого федералізму з одночасним зміцненням ваги регіонів та центру, виборчого процесу основних органів влади, належного рівня задоволення потреб національних меншин та іноземців, які доводять переваги консенсусного способу розв'язання національних та міжнародних проблем Австрії. Виокремлено переваги соціально-економічного розвитку країни із зазначенням високих рейтингів у міжнародних класифікаціях, збалансованої екологічної політики, високого рівня освіти й культурного життя, активності національної дипломатичної служби, які в сукупності творять позитивний і привабливий образ Австрії. Зазначено, що високі стандарти життя, гарантії безпеки, стабільність політичної системи та економічного розвитку сприяють тому, що багато міст країни, а передусім Відень, стали всесвітньо відомими центрами організації переговорів, ділової активності та місцем розташування штаб-квартир міжнародних організацій.

Ключові слова: Австрійська Республіка; «м'яка сила»; нейтральний статус; консенсусна демократія; федералізм; національний бренд; соціально-економічний розвиток; культурний потенціал; міжнародні відносини.

Серед невеликих за розмірами країн Європи є декілька, чий вплив на світову та на загальноєвропейську політику відзначається значним домінуванням засобів з арсеналу так званої «м'якої сили» чи «м'якої політики». До них належить і Австрійська Республіка, адже її авторитет у міжнародних відносинах з повоєнних часів та досі постійно утверджувався в категоріях привабливого і переконливого політичного, економічного, соціального, освітнього та культурного іміджу. Вдале розташування у центрі Європи навіть без доступу до моря на транзитних магістралях, що віддавна поєднували різні частини старого континенту, багата та яскрава історична і культурна спадщина, верховенство права та повага до прав людини, що стали нормою внутрішнього життя ще задовго до післявоєнних європейських інтеграційних процесів, високий рівень динамічного соціально-економічного розвитку, політика нейтралітету та готовність до міжнародної гуманітарної допомоги, високі стандарти охорони довкілля – ці та інші засади внутрішньої політики та міжнародного співробітництва сприяють утвердженню заслуженого авторитету Австрії, формують привабливий образ країни та слугують зразком для наслідування у міру можливостей для інших держав світу, в тому числі й для України.

Як відомо, термін «м'яка сила» у 1990 р. запропонував американський політик та вчений Дж. Най у праці «М'яка сила: засоби досягнення успіху у світовій політиці» [10]. Здебільшого дослідники вважають, що «м'яка сила» має спиратися на демократичний ліберальний режим, на розвинену універсальну культуру та засоби її поширення, прогресивну систему освіти та наукових досліджень, національну та соціальну монолітність суспільства, і, як результат, на здатність утверджувати й обстоювати власну національну самобутність і національні інтереси. «М'якій силі» також відповідає такий зовнішньополітичний курс, який не суперечить нормам міжнародного права і не викликає заперечення інших держав.»

«М'яка сила» зростає, якщо держава ефективно бере участь у врегулюванні різних кризових ситуацій, міжнародних і локальних конфліктів. Репутація держави поліпшується, якщо вона надає допомогу іншим країнам, сприяє не тільки налагодженню відносин між державами, а й формуванню позитивного іміджу держави-донора в суспільній свідомості громадян держави-реципієнта, постійно підвищує авторитет у міжнародному співтоваристві.

Інший спосіб підвищення ефективності «м'якої сили» – це не навмисна реклама своїх досягнень, а їхнє реальне збільшення. Йдеться про: розвиток національної культури і науки; створення успішної економічної моделі; утвердження справедливого суспільства; реалізацію внутрішньої політики, що має схвалення з боку власних громадян; проведення мирної зовнішньої політики; співпрацю з іншими державами з метою вирішення транснаціональних проблем; проведення миротворчих акцій та ін. Ці досягнення є об'єктивним показником «м'якої сили» держави [4].

З часу першої публікації Дж. Ная і до сьогодні ця категорію поповнюють новими складовими, які сприяють утвердженню країни у міжнародних відносинах несиловими методами впливу. У її подальший розвиток увійшло також поняття міжнародного бренду країни. Однак базовими залишаються такі положення, як стабільність та довіра до політичних інститутів та демократичних устоїв суспільства (*Political Soft Power*), конкурентоспроможність національної економіки та соціальна система (*Economic Soft Power*), система освіти і науки (*Human Capital Soft Power*), культурні цінності (*Cultural Soft Power*), дипломатична репутація країни (*Diplomatic Soft Power*) [5]. До цих складових можна зачислити ще й екологічну безпеку та екологічну політику країни (*Ecological Soft Power*).

Австрійська Республіка володіє доволі потужним потенціалом «м'якої сили» та ефективними інструментами її впровадження у власному внутрішньому суспільному розвитку та у міжнародних відносинах. У журналі «*Monocle*» за сумарним показником «м'якої сили» за 2015 рік Австрії відведено 17-ту позицію з 24-х досліджуваних країн світу, які мають для цього достатній потенціал. Перші три позиції посідають Німеччина, США та Великобританія [13].

Міжнародне агентство *Future Brand* опублікувало рейтинг країн-брендів *Country Brand Index 2014–15*: 55-сторінкове дослідження містить докладну інформацію про топ-20 країн, які мають підстави проявляти себе як бренди, хоча

досліджували понад 50 країн світу. Брендівість країни оцінювали за різними критеріями. Наприклад, один з критеріїв – це відвідуваність країни, бажання вести бізнес у ній або навчатися в її вузах, а також рекомендації туристів, пов'язані з цією країною. Перші три позиції посідають Японія, Швейцарія та Німеччина, а Австрія перебуває на 10-й позиції [6]. Індекс *Happy Planet* з 30,5 бала ставить Австрію на 10-ту позицію з усіх європейських держав станом на 2016 рік [12].

Австрійська Республіка є парламентською федеративною державою, створеною на засадах демократії та верховенства права, що функціонують відповідно до Конституції 1920 року, Державного договору від 15 травня 1955 року, Закону про нейтралітет від 26 жовтня 1955 року, Угоди про членство у Європейському Союзі від 24 липня 1994 року. Політична складова «м'якої сили» проявляється, зокрема, у моделі «консенсусної демократії», яка передбачає підтримування постійно діючого суспільного діалогу між різними політичними, соціальними і національними прошарками суспільства, активну участь партій та громадських організацій в обговоренні та вирішенні актуальних проблем суспільного розвитку, заперечення силових методів вирішення назрілих проблем.

Нейтральний статус і проголошена з 1955 року позаблоковість країни не означають назавжди вкарбованого і непорушного положення, а базову політико-правову основу для постійного суспільного обговорення, та передбачають адекватне реагування на новітні загрози та виклики національної безпеці, що не заперечує можливостей відмови від позаблокового статусу в разі граничної необхідності. Координацію з питань військово-політичного розвитку Австрії здійснює Рада національної безпеки, до складу якої входять канцлер, віце-канцлер, міністри оборони, внутрішніх та закордонних справ та представники парламентських фракцій.

Показовим прикладом застосування «м'якої сили» у політичній сфері стали останні за часом вибори президента Австрійської Республіки. Вони проходили навесні 2016 року у два тури. Як, здебільшого, і передбачали, за підсумками першого етапу, що проходив 24 квітня, у другий тур вийшли лідер правої Партії свободи Норберт Гофер (36,4 %) і незалежний кандидат Александр Ван дер Беллен (20,38 %). Той факт, що Гофер випередив Ван дер Беллена з відривом у понад 15 %, став сюрпризом для політичних експертів. Однак у другому турі, що відбувся 22 травня, президентом обрали незалежного лівоцентристського кандидата, колишнього лідера Партії зелених, 72-річного професора економіки Александра Ван дер Беллена. Однак 1 липня результат другого туру скасували внаслідок оскарження, поданого правою Партією свободи. Повторні вибори відбулися 4 грудня 2016 року, які підтвердили перемогу Ван дер Беллена.

Австрійський федералізм є наріжним каменем політичного устрою країни, не має аналогів у інших європейських країнах, є свідченням високого рівня зрілості й відповідальності суспільства. Він проявляється у абсолютно консенсусному форматі розгляду питань про права та повноваження земель та федеральної вдали. Прикладом зростання повноважень земель є перенесення столиці землі Нижня Австрія з Відня у маленьке місто Санкт-Пельтен (1986), що

позбавило федеральну столицю і водночас самотійну землю Відень додаткових функцій. Постійно діюча Конференція глав земельних урядів передбачає консенсусний спосіб розв'язання загальнодержавних та земельних проблем. На відміну від більшості держав Центрально-Східної Європи, де посилюються процеси децентралізації, а в окремих з них виникають реальні загрози територіальної цілісності, в Австрії останніми роками завдяки постійному діалогу центру та регіонів відбувається одночасне зміцнення федеральних інституцій та повноважень земель. Концепція «кооперативного федералізму» передбачає систему постійного неформального спілкування Відня та федеративних земель, а також регіонів між собою, спільне фінансування великих господарських проєктів, діяльність дослідницьких центрів з проблем федералізму тощо. Здобутком останніх років вважають право земель на надання австрійського громадянства іноземцям. Поряд з розширенням міжнародних повноважень земель, федеральна влада Австрійської Республіки прийняла низку законодавчих актів, спрямованих на посилення централізації влади. Зокрема, це стосується конституційних доповнень щодо контролю за відповідальністю земель за прийняті міжнародно-правові зобов'язання, наприклад, акти вторинного права ЄС [3].

Завдяки зростанню повноважень земель у встановленні міжнародних договорів та угод з прикордонними регіонами суміжних держав Австрії вдалося значною мірою вирішити проблему історичних поррахунків та задоволення потреб як власних національних меншин, так і австрійців за кордоном. Зокрема, це стосується Південного Тіролю, який цілком несправедливо, з історичної точки зору, ще після Першої світової війни відірвали від основної частини землі Тіроль і приєднали до Італії. Створення системи євро регіонів за участю австрійських частин Тіролю та суміжних прикордонних регіонів Італії (євро регіон Тіроль–Південний Тіроль–Трентіно) дало змогу значною мірою посилити різні рівні співпраці та поліпшити задоволення культурно-освітніх потреб австрійців Південного Тіролю. Євро регіон «Західна Паннонія» за участю землі Бургенлянд та прикордонних регіонів Угорщини дав змогу не лише поліпшити співпрацю між обома країнами у різних сферах, а й поліпшити задоволення культурно-освітніх потреб угорської меншини у цій землі. Євро регіон «Боденське озеро» за участю прикордонних округів Німеччини, кантонів Швейцарії, Князівства Ліхтенштейн та австрійської землі Форарльберг дав змогу задовільнити культурно-історичні та мовні відмінності мешканців цієї землі.

Проблема «м'якої сили» у політичній сфері Австрії у контексті міжнародних відносин країни мала й свої конфліктні моменти, які підважили авторитет країни, однак загалом відповідали нормам демократії. Тут йдеться про відносини між Австрією та Європейським Союзом на рубежі XXI століття. Сутність дипломатичного конфлікту полягала у тому, що 1999 року на федеральних виборах в Австрії впевнене друге місце з невеликим відставанням від переможця зайняла ультраконсервативна *Австрійська партія свободи* (АПС), яку очолював відомий своїми неонацистськими поглядами Йорг Гайдер. Переможець виборів – *Австрійська народна партія* (АНП) та АПС сформували

урядову правлячу коаліцію. У країнах ЄС багато політиків закликали заборонити цій партії брати участь у політичному житті країни та ввести санкції проти Австрії. У спеціальній доповіді групи політичних експертів йшлося, що введені санкції «контрпродуктивні» і їх слід скасувати, однак підкреслювалося, що партію Гайдера необхідно тримати під суворим моніторингом. Зазначимо, що цей дипломатичний конфлікт вплинув на ставлення простих австрійців до ЄС, оскільки багато хто просто не розумів, чому перемога партії на демократичних і вільних виборах спричинила таку бурхливу реакцію. Згодом рівень підтримки австрійцями АПС знизився. Цей епізод може лише засвідчити ефективність «м'якої сили» Австрійської Республіки у політичній сфері.

Ще одне важливе питання, яке вигідно вирізняє Австрію з-поміж багатьох держав Європи – це правове забезпечення, організаційна та матеріальна підтримка національних меншин, хоча німецькомовні австрійці становлять понад 95 % громадян Австрії. Основним критерієм під час переписів вважають вживання та поширення мови, а не національне самовизначення громадянина. Головним документом, що регулює статус національних меншин, є Закон про правове становище національних меншин Австрії від 7 липня 1976 року. Сьогодні на офіційному рівні визнають існування шести груп меншин, які мають тривалий історичний період проживання на території країни. Останні – роми (цигани), визнані у статусі меншини 1993 року. Відповідно до даних перепису населення від 2001 року, меншинами за мовним критерієм визнано хорватів (0,6 % від загальної чисельності країни), угорців (0,35 %), словенців (0,25 %), чехів (0,15 %), ромів (0,06 %), словаків (0,05 %). Натомість чисельніші групи таких народів, як турки чи поляки, такого статусу не мають, навіть якщо значна їхня частина має громадянство країни. Для консультування федерального уряду з питань національних меншин при відомстві Федерального канцлера створено Ради національних меншин, які можуть вносити на розгляд питання щодо культурних, соціальних та економічних інтересів національних меншин. Австрія бере на себе зобов'язання підтримки національно-культурних товариств, сприяння в організації та проведенні культурних та релігійних заходів, організації освіти тощо.

Станом на 2016 рік в Австрії з 8,8 млн осіб проживало майже 10 % іноземців, з яких найбільше було німців (180 тис. осіб), сербів (117 тис.), турків (116 тис.), боснійців (94 тис.), румун (83 тис.), хорватів (70 тис.), угорців (64 тис.), поляків (56 тис.), афганців (36 тис.), словаків (35 тис. осіб) [8]. За різними даними, тут також проживає до 12 тис. українців, з яких понад 3 тис. осіб є громадянами країни [7]. Австрія є загалом толерантною країною для проживання іноземців. Варто згадати, що саме Відень за часів соціалізму вважали відправною точкою для організації еміграції з Радянського Союзу у країни західної демократії, а австрійсько-угорський кордон став першою привідкритою хвірткою для переїзду громадян колишньої Східної Німеччини до своїх родичів у ФРН. Сьогодні в Австрії гостро постало питання облаштування і транзиту мігрантів із зон військових конфліктів в Сирії та Іраку, які, здебільшого, потрапляють сюди з території Угорщини.

Для отримання австрійського громадянства іноземцеві необхідно прожити у країні понад 30 років, не допускаючи значних порушень законів країни. Однак для дітей іноземців, які тут народилися, ці терміни значно менші. Водночас існують винятки для осіб зі статусом біженців: вони отримують житло, медичну та іншу соціальну допомогу, окремі привілеї встановлені для бізнес-еміграції.

Незалежність та неупередженість судової системи країни також творить позитивний імідж. Свідченням цього можна вважати судовий процес над затриманим в Австрії українським олігархом Дмитром Фірташем. Тридцятого квітня 2015 року під час судового засідання земельний суд Відня у кримінальних справах відхилив запит США щодо екстрадиції українського бізнесмена. Оголошуючи рішення суду, суддя Крістоф Бауер назвав однією з причин відмови у видачі політичну мотивацію звинувачень, висунутих американським правосуддям. Зараз Д. Фірташ перебуває під домашнім арештом без права покинути територію країни, що, однак, не заважає йому займатися бізнесом та політичною діяльністю.

Високі стандарти життя, гарантії безпеки, стабільність політичної системи та економічного розвитку сприяють тому, що багато міст та регіонів країни, а передусім Відень, стали всесвітньо відомими центрами організації переговорів, ділової активності, короткотривалого відпочинку на вихідні дні, проведення шопінгу для багатьох громадян країн Європи, Близького Сходу та Північної Африки. Особливою активністю тут вирізняються заможні громадяни Росії, України та країн Перської затоки. Тут знаходять притулок родини впливових політичних діячів та бізнесменів з різних країн світу, які, з огляду на діяльність у своїх країнах, побоюються про їхню безпеку. Водночас така ситуація впливає на активність кримінального світу, отож боротьба з організованою міжнародною злочинністю стає додатковим тягарем для австрійського суспільства.

Economic Soft Power Австрійської Республіки проявляється в тому, що ця країна є однією з найрозвиненіших держав Європи. ВВП країни станом на 2016 р. становив 415,9 млрд дол. США (за показником ПКС), що в перерахунку на одну особу становить майже 48 тис. дол. США. Структура ВВП за основними галузями: сільське господарство – 1,4 %, промисловість – 28,2 %, невиробнича сфера – 70,3 % (тут і далі – дані за 2016 р.). Інфляція становила 0,9 %, а рівень безробіття – 6,1 %. Обсяг експорту – 142 млрд дол. США, імпорту – 137 млрд дол. США. Основними торговими партнерами (понад 65 % товарообороту) є країни-члени ЄС, а серед окремих держав – Німеччина, на яку припадає 29,4 % експорту та 41,5 % імпорту країни [9].

Основні галузі економіки – це, насамперед, галузі невиробничої сфери (торгівля, банківська справа, туризм, освіта, транспорт і будівництво). Серед галузей виробництва – машинобудування (транспортне, сільськогосподарське, електротехнічне), металургійна, харчова, текстильна, хімічна, електрична, паперова, гірнична, виробництво алюмінію та високоякісної сталі (електрометалургія). Понад 20 % промислової продукції створюють у держсекторі (металургійні, гірничодобувні галузі, енергетика). Найбільший зарубіжний інвестор – Німеччина (30 % інвестицій).

Використання сучасних методів землеробства дає змогу Австрії забезпечувати продуктами 3/4 потреб внутрішнього ринку. У країні виробляють майже всі види сільськогосподарської продукції. Найважливіші галузі сільського господарства – тваринництво, виноградарство та овочівництво. Значні запаси якісної деревини дають сировину для целюлозно-паперової промисловості.

Серед провідних концернів та фірм Австрії за обсягами виробництва варто виокремити *OMV (Österreichische Mineralölverwaltung AG)* – австрійську нафтову компанію, найбільшу в Центральній Європі зі штаб-квартирою у Відні, торговельні групи Шпар-Австрія та Реве Інтернаціонал (обидві – мережева торгівля, представлена супермаркетами відомих в Україні торгових марок *Billa* і *Penny*).

Серед всесвітньо відомих австрійських виробників варто зазначити концерни *ALPLA* (штучні вироби та упаковка) *AMAG Austria Metall* (виплавка алюмінію та виробництво алюмінієвих виробів), *Julius Blum GmbH* (устаткування для меблевого виробництва та виробництво меблів), *Voestalpine AG* (виплавка якісної сталі та сталеві вироби), *Wienerberger AG* (будівельні матеріали та устаткування). Серед провідних фірм невиробничої сфери виокремимо відомі у банківському бізнесі концерни *Raiffeisenbank* та *Hypo-Bank*, які також активно працюють на ринках країн Центрально-Східної Європи, а в будівельній індустрії – *Strabag*, у сфері телекомунікацій – *Telekom Austria AG*, яка є засновником дочірніх фірм у країнах Центрально-Східної Європи.

Стратегічно важливе значення має центральноєвропейський газовий газорозподільний центр у Баумгартені. Він належить до трійки найбільших газорозподільних центрів у Європі і є міжнародним майданчиком для торгівлі газом.

Світового рівня брендовий успіх мають такі відомі концерни, як *Swarovski* (біжутерія, прикраси та скловироби), *Red Bull GmbH* (енергетичні напої), *Wolford AG* (жіночий одяг та аксесуари), *Hogl* (високоякісне взуття), *Fischer* (виробництво спортивного обладнання та інвентаря), *Löffler* (спортивний одяг) та багато інших.

Австрія – країна з високим рівнем розвитку туризму. Багатий і розмаїтий природно-ресурсний та культурно-історичний потенціал разом з високим рівнем розвитку відповідної інфраструктури сприяли створенню передумов для подальшого прискореного розвитку цієї галузі. Австрія є своєрідною «меккою» для гірськолижного туризму, а замки, палаци, музеї та архітектурні комплекси Відня, Зальцбурга, Граца та інших міст привертають увагу мільйонів туристів з усього світу. У цій галузі працює 70 тис. середніх і дрібних туристських підприємств (готелі, ресторани, курортно-лікувальні установи, басейни і пляжі), зайнято 350 тис. осіб. За питомою вагою валових надходжень від туризму у ВВП (понад 6 %) Австрія займає одне з провідних місць у світі, а за доходами від туристичного сектору економік малих країн Європи міцно утримує лідируючі позиції. З огляду на напружену обстановку у сучасних міжнародних відносинах, насамперед у Південно-Західній Азії та у Північній Африці, можна сподіватися, що багато європейських туристів знову оберуть Австрію для своїх подорожей.

Австрія відзначається доволі високим рівнем освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення та іншими показниками, що формують «*Human Capital Soft Power*». Так, очікувана тривалість життя народжених в Австрії громадян становить 81 рік, що на один рік більше, ніж у середньому по ОЕСР. Середня тривалість життя серед жінок становить 84 роки, порівняно з 79 для чоловіків.

Проте в Австрії спостерігається вища, ніж середня по ОЕСР, різниця в доходах між найбагатшими і найбіднішими – 20 % найбільш заможного населення отримує в чотири рази більше доходів, ніж 20 % найбіднішої частини суспільства.

Добра освіта і професійна підготовка є важливими передумовами отримання роботи. В Австрії 84 % дорослих віком 25–64 роки отримали повну середню освіту, що перевищує середній показник по ОЕСР, який становить 76 %. На потреби освіти в країні виділяють понад 5,5 % ВВП. Незважаючи на невисокі показники міжнародних рейтингів, австрійські університети відзначаються високим рівнем підготовки спеціалістів, оптимальним поєднанням теоретичної підготовки і практичних занять, а дипломи мають міжнародно визнаний статус. З 2009 року вища освіта стала платною, але оплата є доволі помірною.

В університетах Австрії поширені програми обміну студентами, які фінансує ЄС. Наприклад, програма ERASMUS і «EILC» – «Erasmus Intern Language Courses». Найвідоміша програма обміну студентами – «Study Austria», яка також має за мету вивчення німецької та інших іноземних мов, участь у навчальному процесі, у міжнародних семінарах, консультації з потенційними працедавцями.

Відень має високий коефіцієнт наукового забезпечення (відношення кількості наукових установ до території міста) і є центром університетів, навчальних і дослідних інститутів. У столиці знаходяться Австрійська академія наук, Діловий та науково-дослідний центр. У містечку ООН створено «Перший віденський технопарк» та «Бізнес-парк», а з 2001 року діє Віденський фонд розвитку наукових досліджень [2].

Всесвітньо відомими є досягнення австрійської науки. Зокрема, у розвиток Австрійської школи економіки – одного з конкуруючих напрямків сучасної економічної теорії, зробили внесок такі економісти, як Йозеф Шумпетер, Ейген фон Бем-Баверк, Людвіг фон Мізес, Фрідріх фон Гаск (Нобелівська премія з економіки, 1974 рік). Відомою у XIX ст. була віденська медична школа. Світовим генієм у сфері психоаналізу є Зигмунд Фрейд.

Фундаментальними дослідженнями займається Австрійська академія наук, заснована 1847 року. До її складу входять Інститут порівняльних досліджень поведінки ім. К. Лоренца, Міжнародний інститут прикладного системного аналізу та інші. Всього в Австрії близько 2 200 наукових установ, у них працює приблизно 25 тис. осіб. Австрія бере активну участь у міжнародній науковій кооперації, на її рахунок понад 1 000 дослідницьких проектів рамкової програми ЄС.

Загалом громадянське суспільство країни відзначається сильним почуттям приналежності до національної спільноти і високим рівнем участі у суспільному житті: 93 % опитаних вважають, що мають на кого покластися у скрутну

хвилину (цей відсоток вищий від середнього показника по ОЕСР, що становить 88 %). Явка виборців під час останніх парламентських виборів становила 75 %, що вище середнього показника по ОЕСР (68 %).

Загалом мешканці Австрії більше задоволені своїм життям, ніж у середньому по ОЕСР. Коли респондентів попросили оцінити їхню загальну задоволеність життям за шкалою від 0 до 10 балів, то австрійці визначили її у 7,1 бала, що є вищим, ніж середній показник по ОЕСР (6,5) [11].

Екологічна складова «м'якої сили» Австрії впливає на її репутацію як країни з високими стандартами чистоти довкілля, послідовною боротьбою уряду, партій та громадських організацій за збереження високоякісного навколишнього середовища. Відомо, що одним зі складних питань переговорного процесу щодо вступу Австрії до Європейського Союзу було встановлення режиму транзитного перетину великотоннажних автомобілів через альпійські перевали, оскільки вони спричинили б значне збільшення забруднень. Австрія домоглася встановлення режиму контрольованого перетину цим видом транспорту екологічно вразливих регіонів. Також 2003 року австрійські партії та громадські активісти, а згодом й уряд країни вплинули на проведення екологічної експертизи при введенні в експлуатацію другого блоку на Темелінській АЕС у сусідній Чехії, оскільки первинний проект створили за радянськими зразками, подібними до чорнобильського варіанта. Це спровокувало незначне короткотривале напруження в австрійсько-чеських відносинах. Загалом стан довкілля в Австрії вважають одним з найкращих у Центральній Європі, що сприяє соціальній та економічній привабливості, обумовлює розвиток туризму та екологічно зорієнтованих виробництв.

Всесвітньо відомими є культурні надбання Австрії та внесок країни у світову духовну скарбницю, що в сукупності творять *Cultural Soft Power*. Доволі помітними стали культурні здобутки XIX – 1-ї пол. XX ст. У 1-й пол. XIX ст. на літературу Австрії значною мірою впливали романтизм і національна самосвідомість. У цей період відзначилось своєю творчістю багато цікавих австрійських письменників і поетів, серед яких слід виокремити Франца Грільпарцера, Адальберта Штифтера і Петера Розеггера. Мабуть, завдяки їхній творчості у I-й пол. XX ст. з'явилися твори Франца Кафки, Стефана Цвейга, Роберта Музиля, Йозефа Рота, а 2004 року австрійку Ельфріду Єлінек, що працює в напрямі соціального критицизму, удостоїли Нобелівською премією з літератури.

Як і література, образотворче мистецтво в Австрії розвивалося швидкими темпами у XIX ст. Цей розквіт пов'язаний, насамперед, з іменами Георга Вальдмюллера, Адальберта Штифтера і Ханса Макарта. Наприкінці XIX ст. починають свою творчу діяльність відомі австрійські художники Густав Клімт, Егон Шіле та Оскар Кокошка.

Найбільше відома Австрія своїми композиторами і музикантами. Саме на цій землі народилися Йозеф Гайдн, Міхаель Гайдн, Франц Шуберт, Йоганн Штраус старший, Йоганн Штраус-молодший, Густав Малер, Арнольд Шенберг, Альбан Берг та інші. З Віднем пов'язана значна частина творчості Людвіга ван Бетговена. Найбільшу всесвітню славу має Вольфганг Амадей Моцарт,

представник класицизму, визнаний науковцями одним із найгеніальніших музикантів в історії людства. Відень вважають беззаперечною столицею класичної музики, а віденські бали, Віденську оперу, а також традиційний альпійський горловий спів «йодль» уже давно стали «візитною карткою країни» та важливими складовими бренду Австрії.

Сучасна музична культура країни представлена різноманітними жанрами, міжнародними фестивалями та конкурсами. Зазначимо перемогу на конкурсі Євробачення–2014 Кончіти Вурст, жіночий образ якої використав австрійський поп-співак Томас Нойвірт.

Надзвичайно багаті і різноманітні музейні надбання Австрії, серед яких унікальними є Галерея Бельведер – найвідоміший художній музей у віденському палаці Бельведер. У його колекцію увійшли живописні твори багатьох епох, від Середньовіччя і бароко до XXI ст.; Ліхтенштейнська картинна галерея – художнє зібрання княжого дому Ліхтенштейнів, яке займає їхній приміський палац на Фюрстенгассе; комплекс музейних збірок та парк у королівській резиденції Габсбургів Шьонбрунн, палацовий комплекс Гофбург, меморіальні музеї Моцарта і Фрейда, Музей історії мистецтв та Музей природної історії, історико-архітектурний комплекс Нойбург, музей Альбертіна (всі у Відні), замок Егенберг у Граці, музей Мінімундус у Клагенфурті та багато інших.

Культурне та ландшафтне багатство країни доповнюють численні загальнонаціональні та регіональні фестивалі. Іноземці відзначають особливий респектабельний і вишуканий стиль побуту, традиційну національну кухню (віденська кава, яблучний штрудель, віденський шніцель тощо). Додатковим чинником зростання авторитету країни є її зусилля у вивченні та поширенні німецької мови у різних країнах світу.

Австрія – консервативна у плані культурного розвитку та морально-етичних цінностей країна, де водночас не відкидають і гостро не засуджують неординарні нетрадиційні погляди, хоча і ставляться до них з підозрою. Тут надають перевагу традиційним, добре перевіреним і витонченим смакам і жанрам культури та мистецтва.

Щодо контексту міжнародних відносин (*Diplomatic Soft Power*), то Австрійська Республіка має заслужений авторитет нейтральної позаблокової країни з високим рівнем політичної довіри, добрим досвідом посередництва у врегулюванні міжнародних конфліктів. Доволі вагомим є внесок країни у політику розвитку та надання гуманітарної допомоги. Завдяки високому рівню міжнародної довіри у Відні зосереджені штаб-квартири Секретаріату ОБСЄ і штаб-квартири МАГАТЕ, Організації індустріального розвитку ООН, Програми ООН з контролю за наркотиками, Міжнародного інституту системного аналізу, а також ОПЕК.

Відень, поряд з Нью-Йорком і Женевою, вважають третім за значенням місцем осідку Секретаріату Організації Об'єднаних Націй. З огляду на високий рівень підготовки спеціалістів, їхню неупередженість і відповідальність, до потреб різноманітних операцій та місій, експертних і робочих груп під прапором ООН залучено понад 50 000 австрійців.

Переломним моментом для європейської політики та для самої Австрії є 1989 рік, коли з падінням Берлінської стіни Австрія перестала бути форпостом західної демократії, а стала посередником у поширенні засад демократії та ринкової економіки із Заходу на країни Центрально-Східної та Південно-Східної Європи. Нагадаємо, що історичні та культурні традиції Австрії та готовність допомогти східним сусідам плідно використали 1989 р. при створенні разом з Італією, Угорщиною та Югославією групи під назвою «Квадрагонале», яка стала згодом основою для формування Центральноєвропейської ініціативи.

Австрія має широку мережу дипломатичних і консульських представництв у багатьох країнах світу та при міжнародних організаціях. Вона надає постійну гуманітарну допомогу країнам та регіонам, які особливо гостро її потребують. Під час відновлення повоєнного Іраку Австрія, наприклад, сконцентрувала свої зусилля на надання гуманітарної допомоги, в країну на лікування запросили іракських дітей, австрійські спеціалісти брали участь у відновленні водопостачання у зруйнованих районах країни.

На початку 2017 року пролунала заява про виділення гуманітарної допомоги для жителів Сходу України у розмірі 2 млн євро. Про це заявив голова ОБСЄ, федеральний міністр європейських, інтеграційних і закордонних справ Австрії Себастьян Курц. Він відвідав станцію з фільтрації води у Маріуполі, яка працює завдяки підтримці Міжнародного комітету Червоного Хреста [1]. Прикладів надання подібної допомоги нужденним країнам та їхнім особливо проблемним регіонам є доволі багато.

Отже, Австрійська Республіка активно використовує «м'яку силу» для створення позитивного міжнародного іміджу як для звичайних іноземних громадян, так і для керівників держав, міжнародних організацій та бізнесу. Високі показники суспільно-політичного, соціально-економічного рівня розвитку, багата культурна та історична спадщина, а також створення умов, що забезпечують комфортне проживання і перебування в країні, роблять Австрію гостинною, передбачуваною, стабільною та привабливою високорозвиненою державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Австрия выделит Донбассу гуманитарную помощь на €2 млн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://finance.liga.net/economics/2017/1/4/news/51352.htm>.
2. *Ловкова А. Е.* Мягкая сила Австрии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/myagkaya-sila-avstrii>.
3. *Пронин А.* Международно-правовые основы региональной интеграции в Европейском союзе. Опыт Австрийской Республики [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.academia.edu/11945505/Международно-правовые_основы_региональной_интеграции_в_Европейском_Союзе.Опыт_Австрийской_Республики.
4. *Русакова О. Ф.* Soft Power как стратегический ресурс и инструмент формирования государственного бренда: опыт стран Азии / О. Ф. Русакова // Известия Уральского федерального университета. – (Серия 3, Общественные науки. № 3 (118). – 2013. – С. 52–61.
5. *Семченко О. А.* Іміджева політика України [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://pidruchniki.com/70814/politologiya/imidzheva_politika_ukrayini.

6. Страны как бренды: рейтинг Country Brand Index 2014–15 от FutureBrand [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ropsor.ru/66180>.
7. Українці в Австрії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://austria.mfa.gov.ua/ua/ukraine-at/ukrainians-in-at>.
8. Anzahl der Ausländer in Österreich nach den zehn wichtigsten Staatsangehörigkeiten am 1. Januar 2016 [Elektronische Ressource]. – Elektronischer Zutritt : <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/293019/umfrage/auslaender-in-oesterreich-nach-staatsangehoerigkeit/>.
9. International Monetary Fund. Report for Selected Countries and Subjects. Austria [Electronic resource] – Available from: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/>.
10. Joseph S. Nye, Jr. Soft Power: The Means to Success in World Politics Austria [Electronic resource] – Available from : <https://www.foreignaffairs.com/reviews/capsule-review/2004-05-01/soft-power-means-success-world-politics>.
11. OECD Better Life Index. Austria Austria [Electronic resource] – Available from : <http://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/austria/>.
12. The Happy Planet Index 2016. Abgerufen am 28. August 2016 [Elektronische Ressource]. – Elektronischer Zutritt : https://de.wikipedia.org/wiki/Wirtschaft_Österreichs.
13. Soft Power Survey 2015/16 Austria [Electronic resource] – Available from : <https://monocle.com/film/affairs/soft-power-survey-2015-16/>.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2016

Прийнята до друку 23.12.2016

“SOFT POWER” IN FOREIGN POLICY OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA

Igor Zinko

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universitetska Str., Lviv, Ukraine, 79000, tel. (032) 231-41-51,
e-mail: igor_zinko@ukr.net*

Soft power is a concept developed by Joseph Nye of Harvard University to describe the ability to attract and co-opt rather than by coercion (hard power), using force or giving money as a means of persuasion. Soft power is the ability to shape the preferences of others through appeal and attraction. A defining feature of soft power is that it is noncoercive; the currency of soft power is culture, political values, and foreign policies. Recently, the term has also been used in changing and influencing social and public opinion through relatively less transparent channels and lobbying through powerful political and non-political organizations. International cooperation and dialogue are a prerequisite in all efforts aimed at establishing sustainable peace and development.

Since Austria became a neutral status in 1955, effective multilateralism has thus been one of the key priorities of Austrian foreign policy. Located in the heart of Europe as a geographic interface between different cultures, religions and political systems, Austria has been, and continues to be, a bridge builder that supports constructive dialogue.

Austria does not dispose of an impressive military might. Her voice is being heard, nevertheless. For the so-called soft power in today's world is an indispensable ingredient of a policy geared towards achieving stability, and towards preventing serious new threats to security from developing. Humanitarian aid is an important means of diminishing human suffering, but it is also a crucial and very important tool for rendering the world safer.

Austria is the 12th richest country in the world in terms of GDP (Gross domestic product) per capita, has a well-developed social market economy, and a high standard of living. Labour movements are particularly strong in Austria and have large influence on labour politics. Next to a highly developed industry, international tourism is the most important part of the national economy. Tourism accounts for almost 9 % of the Austrian gross domestic product. Efforts to overcome prejudice and intolerance between different cultures have been a very important aspect of Austrian foreign policy, and of Austrian foreign cultural policy. This is why Austria has engaged in a very active dialogue of civilizations and cultures aimed at preventing conflict and not having a clash of civilizations.

Austria is also champions export of stability to neighboring regions, instead of importing instability. Austria recognized early on after the fall of the Iron Curtain that countries of the Central, Eastern and also Southeastern Europe, needed a «European» perspective. In order to enhance the political, economic and cultural cooperation with these countries, as well as people to people contact, and in order to define common goals and interests in Europe.

Austria traditionally has been active in «bridge-building to the east», increasing contacts at all levels with Eastern Europe and the states of the former Soviet Union. Austrians maintain a constant exchange of business representatives, political leaders, students, cultural groups, and tourists with the countries of central and Eastern Europe.

According to surveys published by numerous international rankings, Austria as the small country and its capital Vienna there are regularly top the best quality of life in the world. A rich cultural life and a diverse arts scene leave nothing to be desired – from magnificent historical buildings and museums to a vibrant nightlife. The nation has a rich tradition of being a continental cultural center. Optimal leisure, sports and shopping opportunities in Austria and in the greater Vienna area boasting beautiful landscapes, and recreational opportunities invite visitors to explore the city and its immediate surroundings. Numerous international and bilingual schools, modern universities, universities of applied sciences and research institutions. Austria has an excellent healthcare system by Western standards.

Austria today is a member of international and regional organizations such as the United Nations, World Trade Organization and European Union. Additionally, the country is host to several key international groups, including the International Atomic Energy Agency, the Organization of Petroleum Exporting Countries and the Organization for Security and Cooperation in Europe.

Austria is a stable country with a longstanding humanitarian tradition of fostering dialogue and understanding in Central-European region and far beyond. Austria builds positive influence, which in turn is used to export stability. The country has developed a high standard of living and in 2014 was ranked 21st in the world for its Human Development Index. Austrian case of soft power is very important in modern international relations.

Key words: Republic of Austria; «soft power»; status neutral; consensus democracy; federalism; the national brand of social and economic development; cultural resources; international relations.